

og holdninger til „dem“, så vel som til alle ikke-antropologer med interesse i antropologers arbeidsmetoder.

Etter dette er sagt, kan jeg ikke la være å komme med et par hjertesukk. For det første, hvorfor det skal være nødvendig å innlede med besvergelses om verdinøytralitet i bøker, som inneholder et klart normativt budskap? (Dette har vi sett før.) Det er nemlig særdeles vanskelig å forstå *Den generende forskjellighet* annerledes, enn at den finner hierarkiseringen av befolkningskategorier beklagelig – nettopp fordi den hindrer hensiktsmessige mellommenneskelige relasjoner.

For det andre, hva er meningen med å slynge ut en påstand om, at undersøkelser av den typen, som ligger til grunn for *I syv sind* „bygger på illusjonen om, at den uttrykker en konkret, målbar virkelighet“ (s. 21)? En slik påstand virker både malplassert og merkelig av flere grunner. Jeg finner det ytterst tvilsomt, at analyser av ytringer frembragt gjennom interview med 52 personer kommer nærmere en konkret målbar virkelighet enn analyser, som bygger på interview med 1.675 personer. En annen grunn er nettopp hierarkiseringen, som *Den generende forskjellighet* ellers advarer mot. Her går hierarkiseringen ut over sosiologi og statsvitenskap. En tredje grunn er, at Hervik et al. til stadighet må støtte seg til *I syv sind* for å supplere og kontekstualisere sine egne opplysninger og analyser. Nok en grunn er, at Hervik uttaler seg om Togeby og undertegnede forestillinger om forholdet mellom samfunnsvitenskapelige analyser og virkeligheten uten å ha undersøkt saken. Her kan det være fristende å etterlyse større samsvar mellom liv og lære. En undersøkelse ville ikke krevd større forskningsmessig innsats enn en telefonoppringning, og den

ville vist, at vi ikke har noen illusjoner om å ha målt en konkret virkelighet. (Men kanskje en skikkelig antropolog heller vil gjette enn å anvende telefoninterview).

Som jeg har fremhevet ovenfor, har antropologer til rådighet en rekke metoderedskaper, som egner seg til andre ting enn det, statsviteres metoderedskaper egner seg til. Det antropologer i så måte kan, og som statsvitere (og sosiologer) i mindre grad kan, er å analysere, hva som foregår inne i hodene på folk. Således er forskjellen mellom fagene nettopp ikke generende.

Øystein Gaasholt
Institutt for Økonomi og Statsvitenskap
Høgskolen i Buskerud

Michael Møller og Niels Chr. Nielsen, *Kunst økonomisk set*, København: Gyldendal, 1999, 224 s., kr. 248,00; Hans Drachmann, *Kongen og kejseren*, København: Møntergården, 1999, 269 s., kr. 249,00.

Kulturpolitikk er godt stof. Der tales og skrives meget om det, hvad der for det første hænger sammen med, at kulturens udøvere er professionelt stærkt talende og skrivende, og for det andet, at finkultur er politisk korrekt stof. Kun en tåbe ytrer sig kritisk herom, for hvem ønsker at se sig selv stemplet som rindalist, eller det der er værre. Derfor er det en given sag, at det offentlige skal støtte kunsten og kulturen i alle dens former, og at penge er den bedste form for støtte. Ingen minister måles i den grad på evnen til at skaffe penge som kulturministeren. Det er det eneste, der kan forklare det ubetinget gode eftermæle, som afdøde Niels Matthiasen har i de rette kredse.

og holdninger til „dem“, så vel som til alle ikke-antropologer med interesse i antropologers arbeidsmetoder.

Etter dette er sagt, kan jeg ikke la være å komme med et par hjertesukk. For det første, hvorfor det skal være nødvendig å innlede med besvergelses om verdinøytralitet i bøker, som inneholder et klart normativt budskap? (Dette har vi sett før.) Det er nemlig særdeles vanskelig å forstå *Den generende forskjellighet* annerledes, enn at den finner hierarkiseringen av befolkningskategorier beklagelig – nettopp fordi den hindrer hensiktsmessige mellommenneskelige relasjoner.

For det andre, hva er meningen med å slynge ut en påstand om, at undersøkelser av den typen, som ligger til grunn for *I syv sind* „bygger på illusjonen om, at den uttrykker en konkret, målbar virkelighet“ (s. 21)? En slik påstand virker både malplassert og merkelig av flere grunner. Jeg finner det ytterst tvilsomt, at analyser av ytringer frembragt gjennom interview med 52 personer kommer nærmere en konkret målbar virkelighet enn analyser, som bygger på interview med 1.675 personer. En annen grunn er nettopp hierarkiseringen, som *Den generende forskjellighet* ellers advarer mot. Her går hierarkiseringen ut over sosiologi og statsvitenskap. En tredje grunn er, at Hervik et al. til stadighet må støtte seg til *I syv sind* for å supplere og kontekstualisere sine egne opplysninger og analyser. Nok en grunn er, at Hervik uttaler seg om Togeby og undertegnede forestillinger om forholdet mellom samfunnsvitenskapelige analyser og virkeligheten uten å ha undersøkt saken. Her kan det være fristende å etterlyse større samsvar mellom liv og lære. En undersøkelse ville ikke krevd større forskningsmessig innsats enn en telefonoppringning, og den

ville vist, at vi ikke har noen illusjoner om å ha målt en konkret virkelighet. (Men kanskje en skikkelig antropolog heller vil gjette enn å anvende telefoninterview).

Som jeg har fremhevet ovenfor, har antropologer til rådighet en rekke metoderedskaper, som egner seg til andre ting enn det, statsviteres metoderedskaper egner seg til. Det antropologer i så måte kan, og som statsvitere (og sosiologer) i mindre grad kan, er å analysere, hva som foregår inne i hodene på folk. Således er forskjellen mellom fagene nettopp ikke generende.

Øystein Gaasholt
Institutt for Økonomi og Statsvitenskap
Høgskolen i Buskerud

Michael Møller og Niels Chr. Nielsen, *Kunst økonomisk set*, København: Gyldendal, 1999, 224 s., kr. 248,00; Hans Drachmann, *Kongen og kejseren*, København: Møntergården, 1999, 269 s., kr. 249,00.

Kulturpolitikk er godt stof. Der tales og skrives meget om det, hvad der for det første hænger sammen med, at kulturens udøvere er professionelt stærkt talende og skrivende, og for det andet, at finkultur er politisk korrekt stof. Kun en tåbe ytrer sig kritisk herom, for hvem ønsker at se sig selv stemplet som rindalist, eller det der er værre. Derfor er det en given sag, at det offentlige skal støtte kunsten og kulturen i alle dens former, og at penge er den bedste form for støtte. Ingen minister måles i den grad på evnen til at skaffe penge som kulturministeren. Det er det eneste, der kan forklare det ubetinget gode eftermæle, som afdøde Niels Matthiasen har i de rette kredse.

Hans støtte var ubetinget. Han stillede ikke spørgsmål, men var til rådighed, når der blev kaldt på politisk støtte.

En sektor med de karakteristika burde være en sand lækkerbiskken for politologer, men se til om nogen har interesseret sig for den. Da jeg foreslog en kommende specialeskriver at vælge teatrene frem for sygehusene som empirisk genstand, var det nølende svar, at den slags plejer vi jo ikke at interessere os for på statskundskab. Derfor er det tankevækkende, at de to bøger, der omtales her, er skrevet af henholdsvis to økonomer og en økonomisk journalist. Der er tale om to meget forskellige bøger, men samtidig om bøger med mange kvaliteter – også ud fra politologisk vinkel.

Møller og Niensens bog om billedkunstens økonomi har fået omfattende og i kunstkredse temmelig negativ omtale – med en enkelt undtagelse. Ulla Strømbergs radiofoniske anmeldelse i PI's program „Kulturnyt“ var således én lang nedsabling. Hun havde næppe fattet et ord af, hvad hun havde læst. Karsten Ohrt, direktør for Brandts Klædefabrik, var ikke mere velvillig i sin læsning, selv om han sandsynligvis havde fattet mere (*Politikens* kronik 21. september 1999).

Bogen er ikke kultur- og kunstkritisk, endsiges kultur- og kunstfjendsk. Snarere er læserens fornemmelse, at den er skrevet af to økonomer, som i et vist omfang er aktive forbrugere af billedkunst. Det, de leverer, er en økonomisk analyse af for det første kunstopolitikken og for det andet kunstnerens og de professionelle formidlers kulturpolitiske ageren.

Kunstopolitikken har i Møller og Niensens analyse tre væsentlige aspekter: den rettlige regulering af copyright og *droit de suite*, kunststøtten og herunder ikke mindst støtten til billedkunstnerne samt museernes forvaltning af den nati-

onale kunstportefølje. På alle tre punkter argumenterer forfatterne for, at den hidtidige politik er uhensigtsmæssig. For det første fordi den har negative konsekvenser for etableringen af et aktivt og internationalt orienteret kunstmiljø, og for det andet fordi den har en tendens til at cementere det bestående. Det gælder *droit de suite*-reglerne, som indebærer, at der i de første år efter skabelsen af et kunstværk skal betales en omsætningsafgift til maleren eller dennes arvinger. Det gælder offentlig indkomststøtte i form af faste ydelser og stærkt subsidieret afsætning. Og det gælder endelig reglerne for forvaltning af museernes samlinger, som indebærer, at de ikke kan sælge ud af deres samlinger og således aktivt pleje porteføljen, og som specielt sætter restriktioner op for en aktiv handel med udenlandske samlere og museer.

Møller og Nielsen viser med simple analytiske midler, at denne politik ofte har negative konsekvenser for billedkunstens egne udøvere. Samtidig fører den til, at danske museumssamlinger ikke altid har det publikumstække, som en mere aktiv politik kunne give, men som ikke lader sig realisere inden for de gældende reguleringsmæssige rammer.

Analysens første resultat er lidt af et paradoks. For en kunstopolitik, som i stort omfang er udformet af kunstens egne udøvere, men som alligevel har negative økonomiske konsekvenser for en stor del af kunstnerne, lader sig kun svært fortolke inden for et økonomisk paradigme. Forfatterne nærmer sig en forklaring, men den står ikke desto mindre tåget for læseren. Det er her, man kunne ønske sig, at politologer også interessererede sig for det felt. For forklaringen og dermed paradoksens opløsning skal sandsynligvis søges i beslutningsstrukturen på området. Der er

da intet overraskende i, at de kunstnere, som er kommet til fadet søger at hytte deres eget skind. Der er heller intet overraskende i, at en kunstopolitik, som formuleres efter et korporativt/sektorielt mønster er stærkt orienteret mod en udbygning af de bestående institutioner. Ohrt-udvalgets betænkning om billedkunst (1998) er således et skoleeksempel: Det bestod af en museumsdi-rectør, der var formand (Ohrt), seks kunstnere, to museumsfolk yderligere samt en galleriejer. Derimod var der ingen, der repræsenterede for eksempel den økonomiske ekspertise, som forfatterne har, og der var heller ingen, som havde nogen tilskyndelse til at tænke ud over de nulevende kunstneres interesser. Det minder meget om den måde, hvorpå man i såvel nationalt som EU-regi laver landbrugspolitik, og om den måde, hvorpå dansk arbejdsmarkedspolitik beskytter de stærke grupper på bekostning af de svage.

Men ved de noget om materien? Bogens kritikere mener det ikke, men på de relevante kriterier er det ikke korrekt: Bogen er for det første ganske solidt dokumenteret; det gælder statistisk såvel som juridisk. For det andet er dens økonomiske begrebs- og analyseapparat stærkt relevant for både konsekvensvurdering (eller mere moderigtigt evaluering) af politikken og for overvejelser om, hvordan man kunne udforme en mere hensigtsmæssig politik, hvis man have støtten til et aktivt og kvalitetsorienteret kunstmiljø og en effektiv offentlig formidling af billedkunsten for øje som de centrale mål.

Bogens egentlige skavank er, at den er skrevet i den velkendte Møller-stil. Ironi og sarkastisk vid værdsættes af nogen, inklusive denne anmelder, men er næppe den mest effektive pædagogiske teknik, jf. bogens side 220-221 om provokationens nødvendighed og grænser.

Hans Drachmanns bog er af en anden art. Den handler om Det Kongelige Teater eller mere præcist om Det Kongelige Teater som en politisk institution. Det er i meget korte træk beretningen om, hvordan ledelsen af nationalscenen, dvs. den hidtidige formand for bestyrelsen, Niels-Jørgen Kaiser, og direktøren, tidligere departementschef Michael Christiansen, gererer sig. I praksis indebærer det, at bogen dækker en række temaer. Det er for det første de langvarige overvejelser om en modernisering af teatrets bygninger, eventuelt en delvis flytning af det. Det er for det andet en beretning om spillet om de dramatiske kunstners organisatoriske enhed eller adskillelse og endelig for det tredje en beretning om driftsledelse og ledelsesadfærd.

Bogen er af betydelig interesse for politologer og specielt for politologer, som interesserer sig for samspillet mellem institutionelle og organisatoriske rammer og politisk-administrativ adfærd. Det skyldes, at den giver et grundigt og meget detaljeret indblik i, hvordan ledelsen af en offentlig institution kan udnytte de rammer, som politikerne har sat op for dem gennem lovgivning og bevillingsregler. Det får i denne sammenhæng så meget mere interesse, som teatret har bevæget sig fra at være en traditionel budgetstyret institution til at være en statsvirksomhed med egen bestyrelse. Her vises, hvordan ledelsen benytter friheden til en meget selvstændig politisk ageren, når det gælder sætningen af den „teaterpolitiske“ dagsorden, og når det gælder formuleringen af de problemer og løsninger, som minister og regering får præsenteret til stillingtagen.

Samtidig giver Drachmanns bog et fortrinligt indblik i de rammer, som den meget selvstændige lederduo opererer indenfor. Det gælder i forhold til medarbejdergrupperne på teatret, som aldrig

har været og heller ikke i denne periode var nemme at omgås. Det kan forklare den ikke ubetydelige manipulation i forhold til dem, en manipulation, som gang på gang lægges frem i bogen.

Et af de sommetider erklærede mål med offentlige selskabsdannelser er en adskillelse af politik og drift. Det var også tilfældet med Det Kongelige Teaters reorganisering i begyndelsen af 1990'erne. Bogen viser imidlertid, at der er grænser for denne adskillelse. I det mindste af-slører den meget tætte relationer mellem teaterledelsen og Kulturministeriets departement. I praksis bevirker det, at eventuelle spørgsmål fra Folketinget om tea-trets forhold sendes til teaterdirektøren, der besvarer dem i udkast med tilføjelsen om, at departement og minister kan henholde sig hertil, hvad de så gør. Bogen er også en god anskueliggørelse af, hvilke fordele der tilfalder den offentlige virksomhedsledelse, som kender og forstår at betjene det central-administrative klaviatur. Gang på gang vender Drachmann tilbage til det tætte og tilsyneladende gnidningsfrie parløb mellem Michael Christiansen og Lars Ole Hansen, der er chef for Forskningsministeriets byggedirektorat.

Hans Drachmann er journalist; der er altså ikke tale om en akademisk afhandling eller en forskningsrapport. Dermed er der allerede sat et par point over styr i den akademiske verden, for hvad hjælper det, at den er velskrevet på et lydefrit og ukrukket dansk – der kunne Møller og Nielsen lære et og andet, for deres stil er i længden trættende, når teksten er boglang. Men Drachmanns bog har andre dyder. Den er veldokumenteret, og den er grundig. Drachmann har for det første øst af de kilder, som lov om offentlighed i forvaltningen principielt stiller til rådighed for også os. Men det kræver en stålsat karakter at overvinde

de mange bureaukratiske forhindringer og den slet skjulte modvilje mod et projekt af hans karakter. Som den journalist, han er, har han udeladt noterne med referencer. Det er en skam, for jeg tror, at de havde styrket budskabet, og det kan med moderne ikke-humanistiske metoder gøres let og elegant. For det andet har Drachmann gennemført rigtig mange interviews med stort set navngivne kilder. Det er en styrke, som ikke altid genfindes i den samfundsvidenskabelige forskning, der benytter kvalitative metoder, men af bar respekt for de sensible kilder fortier deres identitet. Endelig er bogen dejligt befriet for den slags armsving og sensationstrang, som er en erhvervslidelse hos mange af Drachmanns fagfæller, men som ikke gør sig, når stoffet præsenteres i en ganske fyldig bog. Drachmann har skrevet en bog, som fortjener at blive læst af alle, der går op i, hvordan embedsmænd og politikere forvalter betroede midler.

Drachmanns case er formentlig atypisk og ekstrem, men også heraf kan en generel lære drages. Den passer imidlertid fint ind i en bredere sammenhæng, hvorom skeptikere kan forvisse sig ved at konsultere Pommerehne og Frey: *Muses and Markets* (Blackwell, 1990), der med sine analyser af såvel Salzburg-festspillene som Rauschenberg binder de to bøger sammen, der er omtalt i denne anmeldelse.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Hanne Petersen og Jakob Janussen (red.), *Retsforhold og samfund i Grønland*. Ilisimatusarfik: Forlaget Atuagkat, 1998, 396 s., kr. 348,00